

Mannen från Önnerup

Mannen kom smygande genom buskar och snår. Det var kväll och mörkret hade sänkt sig för en bra stund sedan och samtidigt hade dimman lagt sig som en våt massa över landskapet. Det var bra för mannen befann sig nästan mitt i fiendeland och hade han upptäckts så var det troligt att hans liv inte varit värt något, för i hans ränsel fanns ett brev som så snabbt som möjligt skulle överlämnas till den svenska konungen Karl XI.

Plötsligt hörde han ljud och störtök ner i vegetationen. Efter en stund dök det upp ett antal människor som släpade på något stort och han förstod att det var en kanon. Männerna talade ett främmande språk. Ljuden försvann dock i fjärran och mannen reste sig och fortsatte färden. Inom kort kom han till ett större vattendrag och lyckades komma över det och ganska snart skymtade han mellan träden och dimman ett läger. Han drog en djup suck och förstod att han kommit rätt. Frågade den första han träffade var kungens tält var och mannen pekade på ett stort sådant några steg därifrån. Mannen sprang de sista meterna och räckte fram brevet.

Något senare gavs det uppbrottsorder och drygt 8.000 människor började marschera längs vattendraget mot sydost. Det var den 9 november 1676. När dimman började lätta såg de till sin häpnad en annan här på andra sidan vattendraget, minst lika stor, tåga parallellt. De båda arméerna skildes från varandra av det skånska vattendraget Råån.

Många år senare återkom mannen till trakterna där han var född och där han som sjuttonåring varit kurir åt den svenska armén, han mindes som det vore igår fastän det gått närmare tio år sedan slaget som fått danskarna att fly hals över huvud och där svenskarna blivit kvar i landskapet som mer eller mindre segrare.

Han kom vandrande från norr och hans mål var en större gård där han skulle söka arbete. Han var en lång och gänglig man med väderbitet ansikte och inte rädd för att ta i. Så skymtade han husen och tog raskt ut stegen och gick in på gården. Den första han påträffade frågade han var arbetsförmannen fanns och blev hänvisad till honom. Jo visst fanns det arbete alltid, jag skall visa var du skall logera och sedan kommer du tidigt i morgon bitti upp till mangårdsbyggnaden så ordnar vi ett arbetsbevis.

Nästa morgon skrev mannen ett stort H och ett A på pappret och sade till förmannen att han hette Hans Andersson och denne i sin tur välkomnade honom till Laxmans Åkarp.

Hans kände väl till trakten, han var född i Önnerup (1659) som låg ett stenkast bort. Han hade tidigt fått ge sig ut från det fattiga hemmet för att tjäna som dräng. Så kom kriget mot danskarna (1676 – 1679) och han blev utskriven till krigstjänst. Han klarade sig igenom kriget och stationerades i ett regemente i Småland. Senare fick han avsked från sin tjänst och beslöt sig för att återse sina hemtrakter.

Arbetet på gården var hårt men stimulerande. Bland annat fick han ta hand om gårdens hästar som var ganska många. Han trivdes bra och vid ett tillfälle när han hade fått ledigt passade han på att besöka det ställe han som barn hade lekt. Han kände igen det, men det var väldigt förfallet. Det bodde ingen här, bara möss och råttor. Föräldrarna var döda och hans syskon hade skingrats med vinden.

Efter en skördefest fick han följa med en flicka från byn hem. De började så smått att träffas och rätt som det var sa det klick. Han var visserligen åtta år äldre än hon men vad gjorde det. De gifte sig någon gång i början av 1690-talet och bosatte sig i Önnerup.

Den 29 december 1697 avled Hans Anderssons son Hans i Önnerup, och begrovs den 2 januari 1698 på Fjellie kyrkogård. Han blev 3 år och 5 månader och är följaktligen född sommaren 1693. Huruvida det finns fler barn födda under tiden fram till 1696 finns inte belägg för, då kyrkoböckerna i Fjellie börjar 1696 och i Flädie 1697. De båda kyrkorna tillsammans med Lomma utgjorde ett biskopsprebendepastorat fram till 1869.

Den 18 februari 1697 föddes deras son Sven vilket står nämnt i Fjellie kyrkobok. Omkring 1700 flyttar familjen till Barsebäck. Här nedkom Kirstina den 3 juni 1701 med sonen Nils och därefter följde Anders den 25 februari 1705, Hans den 8 januari 1708, Olaus den 22 december 1710 och Karna den 13 november 1712.

Tolv år senare, närmare bestämt den 13 november 1724, vandrade Hans ut från Barsebäcks kyrka med tunga steg efter sin hustrus kista till graven på kyrkogården. Efter honom kom barnen, den yngste 12 år gammal. Där stod de och nog tyckte Hans att han och Kirstina uppfostrat dem väl. Han hade sett till att de fått en bra utbildning och att de äldsta fått ett bra yrke så att de slapp att gå på tiggarrått.

Hans Andersson gifte om sig med Lucia Jeppesdotter och den 12 september 1726 föddes sonen Nils som kom på ett kort besök, efter 5 dagar tog han avsked.

Den 16 april 1728 föddes sonen Hans. Den 18 februari 1732 avled han i en ålder av 4 år och 2 månader.

Åren de gick och Hans blev allt skröpligare och i sitt åttioåttonde år avled han den 20 december 1747.

Ovanstående berättelse bygger dels på fakta och dels är det fiktion. Hans tituleras skytt 1701 och då bodde familjen i Barsebäck. Vid genomgång av Skånes Knektregister hittades ingenting. Det är inte tvunget att han nödvändigtvis tillhört något regemente från Skåne. Småland ligger också bra till.

Enligt prästen i Barsebäck var han barnfödd i Önnerup 1659. Hans hustru Kirstina Nilsson var barnfödd i Fjellie socken och Åkarp 1667. I Laxmans Åkarp gård nr 1 fanns en bonde vid namn Nils Jacobsson som hade en dotter som hette Kirstina. Kan hon möjligen vara Hans Anderssons hustru?

SKÅNSKA KRIGET 1676 – 79

1675 förklarade Danmark krig mot Sverige. Nu skulle Danmark ta tillbaka de landområden som förlorades vid freden i Roskilde 1658. Den 29 juni 1676 stod danskarna åter i Skåne. Fred blev det inte förrän den 26 september 1679, och denna skrevs i Lund. Då var Karl XI tvungen att köpa tillbaka alla de landsdelar och fästningar som fallit i danskarnas händer för 165 000 daler, en enorm summa.

Sten Jacobsen, präst i Kågeröds församling, följde händelserna på nära håll eftersom svenskarnas läger låg i Bälteberga, omkring en mil från Kågeröd. Han såg misären inför slaget vid Lund. Hunger och soldatsjuka härjade i lägret. Man kunde inte begrava sina döda eftersom det inte gick att gräva gravar i den frusna marken. De staplades på hög eller gömdes under snödrivor.

Han bevittnade slaget vid Tirups by utanför Landskrona i juli 1677, och året därefter i juni hur adelsgodset Knutstorp brändes ner av danskarna.

När freden slöts hade många präster mist sina ämbeten eller till och med livet. En del hade flytt till Danmark. Men det fanns de som gått balansgång och klarat sig. Sten Jacobsen var en av dem. Efter kriget fick han behålla sitt pastorat.

PESTEN

Pesten kom till Barsebäck i början av år 1712. Den kom smygande från norr ifrån trakterna av Bjärehalvön. I Barsebäcks dödbok kan man läsa sida upp och sida ner med namn i alla åldrar. Många under samma dag.

I november månad 1712 avstannade dödligheten och allt blev som tidigare. Detta utbrott under tiden 1710 – 1713 var sista gången som pesten besökte Skåne.

Det märkliga är att Hans Andersson och hans familj klarade sig igenom denna period, dock avled den 19 mars 1712 hushållerskan Britta på herrgården och begravdes samma dag. Hon hade varit en av faddrarna till Hans Anderssons son Olaus, född den 22 december 1710. Hon blev 31 år gammal.

TRE ORTER

Önnerup är en by i Fjellie socken. Lunds domkyrka och Lunds hospital ägde ett flertal hemman i byn. I ett av hemmanen bodde 1686 Anders Nilsson.

Laxmans Åkarp är en by i Fjellie socken. Vid 1400-talets slut innehades gården av riddaren och rikshovmästaren Povl Laxmand (därav bynamnet). Till huvudgården hörde ett fyrtiotal landbogårdar, som var spridda i landskapet. Laxmans Åkarp konfiskerades av kungamakten 1502 och godset överfördes efterhand till domkapitlet i Lund.

Byn Laxmans Åkarp har bestått av huvudgården, den senare Storegård (nr 4) och 3 landbogårdar. I samband med enskiftet utflyttades Storegård ur byn, där ännu rester av äldre befästningsanläggningar kan dölja sig under mark.

År 1684 brukades gårdarna av Hans Jacobsson, Nils Jacobsson (förmodligen bröder), Per Andersson och Oluf Larsson. Nils Jacobsson hade två döttrar, Christena och Bengta.

Barsebäcks by är kanske uppkallad efter den bäck som rinner förbi byn och ut i Öresund. Bäckens äldsta namn är Barsabaek. Det är inte omöjligt att man förr kunde segla uppför ån från havet.

Kyrkan låg mitt i byn och flertalet av gårdarna låg söder och sydost om kyrkan. Norr om kyrkan låg gårdar på ömse sidor om infarten till huvudgården. Deras historia kan följas tillbaka till 1300-talet. 1346 skrevs en Suno Joonson till Barsebäck, men även Lunds domkyrkas prästerskap har under medeltiden innehaft flera av socknens gårdar. Omkring 1250 omnämns ett diakonprebende ”in barsaebæk”.

Den nuvarande huvudbyggnaden på Barsebäcks herrgård uppfördes 1889 och i den ingår sannolikt rester efter en gammal borg.

Vykort.

KYRKORNA

1649 hade riksrådet Tage Thott på Barsebäcks gods fått patronatsrättigheterna till kyrkan i Barsebäck, som på grund av de ständiga svensk-danska krigerna fått förfalla rejält. Samma öde hade också drabbat många andra skånska sockenkyrkor. Dessutom behövde kyrkorna byggas till eftersom befolkningen ökade i rask takt.

Kyrkan har genomgått en spännande arkitektonisk utveckling. Uppförd på 1100-talet med långhus och kor fick den sitt torn på 1200-talet. Valv slogs på 13- eller 1400-talet och försågs med målningar, varav rester ännu finns kvar.

På 1500-talet ersatte man det medeltida koret med ett nytt, och på 1700-talet påbörjade Gustav D Hamilton byggandet av sakristia, gravkapell och nykyrka.

I kyrkan finns bland annat en medeltida dörr av ek där framsidan har smyckats med smidda järnbeslag.

Fjelie kyrka uppfördes även den på 1100-talet. Den hade absid, långhus och torn. I kyrkan finns bevarade många kalkmålningar från olika epoker.

Vid västra sidan uppsattes ett märkligt astronomiskt ur så sent som 1946.

Inte långt från Fjelie kyrka ligger Flädie kyrka. Den gamla kyrkan från 1100-talet revs 1886 för att ge plats åt en ny. Då förstördes också ovärderliga romanska målningar som hänförs till Finja-gruppen. I den nya kyrkan som öppnades 1888 finns på sidorna av den nya baldakinen figurer skurna i ek på sidorna, som troligen tillhörde den gamla kyrkan. Dopfunten av sandsten är från 1100-talet.

I kyrkan finns en gravsten över rusthållaren Lars Andersson som mördades i sin säng natten mellan den 26 och 27 juli 1844. Den har tidigare stått på kyrkogården men har restaurerats och flyttats in i kyrkan, då den annars hade vittrat sönder.

Barsebäcks kyrka. Vykort från början av 1900-talet.

Källor:

Landsarkivet i Lund.

Skånes släktforskning. Jubileumsskrift 1987 – 2012. Kap. Släktforskningens pest av Bodil Persson.

Laxmans Åkarp, från forntid till nutid av Birgitta Nilsson.

Sveriges kyrkor. Harjagers härad. Barsebäcks och Hofterups kyrkor.

Skånes ortnamn av Göran Hallberg.

Prospekt över Fjellie och Flädie kyrkor.